



# Araguaia

amb el Bisbe Casaldàliga

Roger de Llúria 126, 3-1  
08037 BARCELONA  
Tel. 93 317 61 77  
Fax 93 412 53 84

correu electrònic: [araguaia@pangea.org](mailto:araguaia@pangea.org)  
<http://araguaia.pangea.org>

CARTA 78 – NOVEMBRE 2014

## HOMENATGE AL BISBE PERE A LA UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU.

El dia 22 d'agost, la nostra associació va ser convidada per Església Plural a participar a la Jornada amb motiu de la Universitat Catalana d'Estiu. Una seixantena de persones ens varem aplegar a Prada de Conflent per reflexionar sobre el lema proposat "L'Església dels pobres. Un horitzó de canvi per a una societat convulsa".

Varem començar amb la "Oració a Nostra Senyora del Tercer Món" de Pere Casaldàliga.

Al matí es varen treballar tres aspectes: una economia al servei de les persones, la igualtat com a prioritat revolucionària, la nova pastoral per cristianitzar la nostra Església. Els ponents varen ser el bisbe emèrit d'Ayaviri (Perú), el salesià Joan Godayol, la llicenciada en Filosofia i Teologia Fonamental Roser Solé, membre del Col·lectiu de Dones en l'Església i el llicenciat en filosofia i ciències polítiques, Antoni Comín. Va moderar l'acte Josep Torrents membre fundador d'Església Plural.

La sessió de la tarda va ser un homenatge a Pere Casaldàliga que va consistir en uns testimoniatges de la seva vida i la seva espiritualitat, a càrrec dels membres de la nostra associació Glòria Casaldàliga i Joan Soler, i després en la projecció del documental de TV3 "Pere Casaldàliga, les causes i la Vida".

L'acte el va presentar Joan Oñate, president d'Església Plural, i en el seu parlament va destacar que el motiu de l'homenatge era múltiple: agrair la seva vida, donar a conèixer la seva obra i les seves causes i reconèixer que la seva espiritualitat està totalment amarada d'Evangelí.

La Glòria, va fer un perfil biogràfic. Va explicar com va començar el seu compromís amb els més febles, i com la seva ordenació com a bisbe ja fou tota una declaració d'intencions "Des del primer moment va voler ser bisbe d'una altra manera", i d'aquí que ja en la seva primera carta pastoral apostés per viure en la pobresa amb radicalitat, i també per denunciar "les situacions d'esclavatge dels treballadors de les hisendes i l'extermini dels pobles indígenes".



En Joan va parlar sobre l'Espiritualitat d'en Pere. A continuació publiquem l'article que ha escrit a partir de la seva ponència.

La jornada va acabar amb el passi del documental dirigit per Francesc Escribano.

Des d'aquí volem agrair, de nou, als amics d'Església Plural l'organització de la jornada i el convit a la nostra associació.

*Drets Humans - Poble de Déu - Tercer Món - Ecologia - Ecumenisme*

# PERE CASALDÀLIGA: UNA ESPIRITUALITAT TRANSECLESIAL I POSTECLESITÀSTICA. UNA ESPIRITUALITAT FEMENINA.

Sembla bastant obvi que el senyalar aquestes característiques de l'Espiritualitat del bisbe Pere pot sobtar algú. En tot cas, l'explicació que tractem de donar tot seguit, diríem que pot ajudar a comprendre dues coses: En primer lloc, la certesa de l'afirmació que fem de que aquestes han estat dues característiques de l'espiritualitat del bisbe Pere. I en segon lloc, el valor i fins i tot la necessitat de que, en aquests moments, aquestes dues dimensions de la seva espiritualitat siguin subratllades.

## I. Una espiritualitat transeclesial-dialèctica-posteclesiàstica:

### *I. Per què és important aquesta afirmació:*

En l'actual moment cultural, multireligiós i eclesial, ens sembla molt important aquesta característica. En efecte, en diversos àmbits d'esglésies diverses, i també en aquests darrers mesos en àmbits jeràrquics de la tradició catòlica, hi ha un esforç seriós, profund, competent, exigent – que molts creiem que es dóna per inspiració i força de l'Esperit Diví – que porta a anar més enllà de tot un seguit de “dictats” de disciplina eclesiàstica que s'han anat acumulant al llarg de segles i que entorpeixen i enfosqueixen, més que no pas transparenten i aviven, la llum i la força de l'Evangelí.

Creiem poder afirmar que, gràcies a l'obra de l'Esperit, molts grups i corrents eclesials - tant a la nostra església catòlica com en altres esglésies – estan començant a posar com a font i objectiu prioritari del seu “ser-església” el servei a allò que fou l'objecte central, la “fons et culmen” de tota la vida, l'acció i la paraula de Jesús:

El Regne de Déu. I això, com han remarcat al llarg dels darrers anys, entre altres teòlegs, els teòlegs de l'alliberament, implica un camí espiritual en què l'església es “re-crea”, “re-neix” de forma més plenament jesuànica, amb nou vigor i força creadora, al servei del Projecte del Regne, especialment entre els pobres, els oprimits, els exclosos, els perseguits pel fet de ser justos, els “pobres de Jahvè”.

Doncs bé. Molts estem convençuts que Pere Casaldàliga ha estat un exemple clar d'aquest camí espiritual que obre noves i profundes perspectives tant d'experiència de Déu com d'experiència crítica i jesuànica, d'experiència de l'Esperit o “Ruah”, com de la Història Humana i de la Terra. En els paràgrafs següents acabarem de donar allò que són al mateix temps alguns matisos d'aquesta dimensió espiritual i alguns aspectes de com en Pere ho ha viscut-expressat-obrat.

## *II. Pere C. viu una espiritualitat transeclesial i posteclesiàstica:*

- No resta de cap manera captiva de cap eclesias-ticisme, ni tan sols de l'experiència d'eclesialitat. Algú ha dit que en Pere és de les persones capaces de mostrar el seu amor a l'església, amb el profund sentit crític enfront de les estructures i dogmatis-mes eclesiàstics. I això justament des de la profunditat espiritual i profètica que convida els àmbits eclesials a retrobar l'essencial de l'experiència i la vida de Jesús i el seu servei al projecte del que ell anomena “El Regne de Déu” o el Regne dels cels. I, des d'aquesta experiència al mateix temps crítica i proposa a la comunitat eclesial i/o a les estructures eclesiàstiques de poder i domini:

- Tot allò que és “fals” i “buit” de contingut jesuànic i evangèlic... (Cfr.: La crítica lliure i tendra-familiar al mateix temps a les “estructures mentals” i “estructurals” de sistemes eclesiàstics: Vaticà, controls, secretismes, servilismes nomenaments eclesiàstics, teologies i espiritualitats “eclesiàstico-centristes”, masclismes i misogínies eclesiàstiques...)

- Com aquesta realitat pot canviar i millorar en molts aspectes i es pot fer mínimament “creïble”... (Cfr.: La forma d'acceptació i d'expressió simbòlico-litúrgica del seu “ser-bis-be”, la “constitució” de l'Església de Sao Félix, en forma d'Assemblea, d'equips de base, amb plena presència de les dones; les propostes de transformació de l'estructura eclesiàstica (cartes obertes al Papa, diàlegs al Vaticà; les propostes transformadores en la CNBB., les comunitats eclesials de base...)

- Està oberta a altres fonts d'espiritualitat i de visió de la realitat, com les espiritualitats i percepcions del món dels anomenats pobles indígenes o de les cultures afro-americanes, com d'espiritualitats lligades a lluites i processos alliberadors dels pobles de l'Amèrica i d'arreu del món. I és sumament crítica amb les visions neocapitalistes de la realitat; de les quals en denuncia la "des-humanització" o la "in-humanitat":

- En moments tant de reflexió com de celebració com d'expressió poètica, enyora, expressa i celebra les grans riqueses culturals-culturals-espirituals d'aquestes tradicions (Terra sem males, Quilombos, expressions celebratives i de pregària. Poesies diverses...). Aliances interculturals, interètniques, interreligioses...

- Sumament crítica amb el neo-liberalisme, el "poder" terrible dels EUA, la "macrodictadura" del capital-diner, la crítica a la no-comprensió del "martiri" de part d'Occident... ("suicideu-vos"...?)

- Encarnada en el "dia a dia" en totes les dimensions:

- "els moments de profunditat" (pregària? Meditació? Contemplació?), l'alimentació, les tasques domèstiques, les "petites-grans" relacions humanes, les actituds d'austeritat, de tolerància, de tendresa...

- Les aportacions comunitàries, d'assemblees, de trobades nacionals, de visites internacionals a l'Amèrica Llatina... la creació i/o enfortiment de processos i moviments populars i/o eclesials (CPT. CIMI, CEBS..., SemTerra...)

- Capaç d'acollir i integrar, fracassos, equivocacions, limitacions, malalties, vellesa, "germà Parkinson" ... tot allò que Teilhard de Chardin anomena les "disminucions" de la matèria en la pròpia vida .. com a camí d'aprenentatge i plenitud... amb l'ESPERANÇA!!!

- I D'ON VE? On neixen aquestes capacitats? Capacitats inevitablement conreades, volgudes, treballades, acollides, gestades... al llarg dels anys... De fet, si parlem de "dialèctica", des de segon quina perspectiva ens apropem a "diàleg", diàleg profund: intern, comunitari extern, intre i extra-eclesial, social, teològic, sociològic, an-

tropològic, però especialment fraternal, sororal, compassiu, paternal, maternal, filial, místic-uniu... profund amb el Crist, l'Esperit, les "Causes" del Regne... D'aquest diàleg profund, apassionat i serè, tremendament profètic i profundament ple de tendresa, acceptat i ofert, en neix aquesta capacitat d'unió dels contraris, de saber-se "unit interiorment" en aquesta multiplicitat de realitats, dimensions i àmbits sempre vitals i viscuts.

## **II. Una espiritualitat femenina:**

A l'hora d'explicar les raons d'aquesta afirmació, em permetré d'aturar-me i esguardar més detingudament les raons d'una afirmació que pot sorprendre a bastanta gent... quan de fet, jo diria, una vegada més, les arrels i la fondària espiritual d'en Pere ens conviden a sortir dels esquemes en què ens trobem confortables i còmodes, i anar més enllà...

### ***I. Per què des-cobrir i/o accentuar la dimensió femenina de l'espiritualitat d'en Pere Casaldàliga?***

I. Perquè és urgent que tots/es redescobrim i potenciem la nostra dimensió femenina i la dimensió femenina de la Divinitat, si volem transformar les nostres relacions econòmiques, interpersonals, socials, religioses, etc. per camins de sostenibilitat i d'atenció i servei a la Vida.

II. Perquè és bo i fins necessari que la nostra experiència de Déu sigui progressivament menys "idolàtrica" – d'adorar una "imatge" de Déu que no és la real-manifestada en Jesús – i més "realista". I ens resulta cada vegada més evident – i aquest és un canvi de paradigma de conseqüències que encara ens són imprevisibles per a les tradicions religioses per a les societats i per a la Terra – que una Divinitat despallada de la seva dimensió femenina és una Divinitat falsejada, castrada, frustrada i inutilitzada - per això mateix pot haver interessat tant el mantenir i enfortir una divinitat masculinitzada i patriarcal – d'aspectes essencials tant de la seva actuació divina com d'aquelles i aquells que som imatge seva.

III. Perquè Jesús de Natzaret, essent manifestació-encarnació de la Divinitat, vivia, com a persona predominantment masculina, una molt rica dimensió femenina en el seu ser i actuar al

mateix temps que experimentava la dimensió femenina de la Divinitat, i accentuava en la seva vida – cosa que després fou majoritàriament ignorada pels seus deixebles i pels mateixos evangelis – la importància i la necessitat d'aquesta dimensió femenina i de les dones com a principals “aportadores” d'aquesta dimensió i experiència de la Divinitat i de la Vida personal i comunitària. No dubtem que aquesta fou una de les raons de la seva crítica radical a una tradició i una presència religiosa amb un altíssim voltatge masculí-masclista-patriarcal, lligada amb tota una cultura i una organització social animades per una visió-experiència monolítica i per això idolàtrica d'un déu masculí-patriarca-poderós i per tant sovint venjatiu, d'acord amb les pròpies coordenades excloents de la dimensió femenina.



IV. Perquè possiblement, si atenem el sentit bíblic de “Ruah” (Esperit-“Espírita”: gènere femení) l'experiència de l'“Esperit-Espírita” feta per tantes dones i homes “de Déu”, és una experiència d'un altíssim voltatge femení i feminitzador de la persona i de la comunitat: i això cal dir-ho de Jesús de Natzaret, de la Comunitat pre-pasqual de dones i homes seguidors de Jesús, de Pere Casaldàliga o de l'església de Sao Félix. Potser convé recordar allò que diu Lluís Duch a propòsit de la “masculinització occidental-eclesiàstica de la paraula humana”:

“No hi ha cap dubte que ha estat en l'àmbit religiós on la nefasta “masculinització” de la paraula ha tingut – i encara té – una presència més activa i unes conseqüències més desestructuradores i més decebedores no sols per a les dones sinó, per paradoxal que això pugui semblar, per al conjunt de la població. (...) La polaritat creadora dels sexes que hauria de manifestar-se amb força en tots els àmbits de l'existència humana a través del polifonisme comunicatiu de la paraula huma-

na, ha estat no sols destruïda sinó demonitzada i bandejada del discurs “religiosament correcte”. (...) Tampoc no hauria de sorprendre'ns la desafecció generalitzada de les dones respecte als sistemes religiosos vigents en els països occidentals. Segurament que l'aguda crisi global que experimentem en l'actualitat és la conseqüència de la deserció en massa de les dones d'un cos eclesial gairebé sempre marcat per una profunda misogínia i una malaltissa obsessió anti-femenina.” (Cfr.: Lluís Duch. Religió i Comunicació. Fragmenta Editorial. Barcelona 2010).

V. Per això, i just en aquest moment de les esglésies, de les religions, de les societats i de la Terra, crec que és important – si no imprescindible – per a totes i per a tot, re-descobrir i rescatar aquesta dimensió del nostre ser, del ser de la realitat i del ser de la Divinitat. I una vegada més i també, potser, inevitablement – potser precisament per la profunditat i l'“originalitat” de la seva experiència espiritual, per la seva transparència, la seva innocència i la seva santedat-divinització, En Pere és una de les persones que coneixem i tenim a prop que ens aporta a nosaltres, a les esglésies i a les societats una dosi molt forta de “presència-actitud-acció” femenines, potser malgrat ell i de forma no-conscient en alguns aspectes i de forma ben conscient en l'exercici del servei i de l'organització comunitària, de lluita social i celebrativa.

## **II. Alguns aspectes – a tall d'exemple – de la dimensió femenina del ser-actuar-viure-contemplar de Pere C.**

I. La dimensió femenina de la Divinitat en l'experiència espiritual de Pere Casaldàliga: Volem subratllar tan sols alguns dels aspectes de la seva expressió d'aquesta experiència. I inevitablement, de moment, les propostes seran tot just indicatives, sense desenvolupar tota la riquesa d'aquestes aportacions d'en Pere:

La visió-experiència d'un Déu “Pare-Mare”. L'experiència de l'Esperit-Ruah (realitat divina femenina). La dimensió “femenina” de Jesús, el Fill. Subratllem:

- El fet que en Pere, i a més ben sovint en l'àmbit litúrgic quan “beneeix”, anomena Déu com a Pare-Mare (això sol ja té unes enormes conseqüències per a “dir” allò que ell viu i allò que ens

convida a viure). A la seva carta per a la Trobada “Finalment LA DONA” ho recorda. Diu: “Jo crec en un Déu que és Mare també (‘més Mare que Pare’ deia somrient, efímer, Joan Pau I)”.

- I evidentment sovint recorda tantes qualitats “femenines” de Déu, com la tendresa, la compassió i la passió divines pels humans i per la terra... Aquest és un àmbit que caldria treballar més detalladament, però ara no és el moment. En tot cas, tant sobre aquest aspecte com sobre el de l’Esperit que comentem tot seguit, convidem a una bona relectura de l’apartat “La causa de Dios” escrit per Pedro Trigo a “Pedro Casaldàliga – Homenaje de amigos” pp.153-185.

- Estic convençut, d’altra banda que en Pere, malgrat que no parla de l’Esperit-Ruah com a regal en femení de la divinitat, té una profunda experiència d’aquest Esperit com un Alè constantment invocat, constantment transformador, com aquesta matriu on “es cou”, es “fa” la humanitat nova. I d’aquesta experiència en neix, crec, una gran part de la dimensió femenina de la seva espiritualitat... Més interessant, precisament, perquè ni el mateix Pere n’és molt clarament conscient... En tot cas, aquesta Maria de Natzaret habitada per l’Esperit constantment present en l’evolució espiritual del bisbe Pere -, i que és DONA-POBLE ameríndia, camperola, immigrada, treballadora, exclosa, oprimida, negra, índia i al mateix temps prenyada de Jesús i de la Humanitat Nova, és clarament en l’espiritualitat d’en Pere una expressió de la presència “feminitzadora” de l’Esperit.

- Sobre Jesús i la seva dimensió femenina i la seva relació amb les dones, recuperem aquests paràgrafs de la seva Carta amb motiu de la Trobada “Finalment LA DONA”. Diu: “Jesús...va trencar l’esquema (de l’herència jueva) amb més terra-bastall del que avui podem imaginar en una societat i religió que ni tan sols comptaven les dones al seu cens”. I segueix: “Les seves companyes d’Evangelització: les Maries, la samaritana, les solidàries al peu de la creu, les primeres testimonis de la Pasqua, ‘apòstoles’ dels apòstols... donen fe d’una acollida i d’una preferència evangèlicament escandaloses”. (Carta nº 25: juny de 1998).

II. La passió i la lluita per la Terra, la Mare-Terra, l’Espiritualitat “indígena” de l’harmonia i el respecte profund...

- Resulta evident i impossible de resumir com la passió d’en Pere per la Terra que, com ell repeteix sovint li ve de les seves arrels pageses, de ser “fill de cal lleter”, s’enriqueix, es vigoritza i s’eixampla amb el seu contacte amb les cultures indígenes i negres i amb l’experiència d’explotació de la terra i les persones de les grans fazendes...

- La Terra estimada, treballada, maltractada, explotada, generosa, ferida pels filats del latifundi, la sobre-explotació, els agrotòxics i el maltractament als seus fills i filles que en tenen cura, la fan fecunda i són alimentats i cuidats per Ella... La Terra-Mare, la “Pacha-Mama” de les tradicions andines i de les tradicions tupi-guaranis i altres de Brasil, amb aquests dolls d’aigües dels grans rius que són espais de fecundació de la Terra, de generació de Vida animal i vegetal, que volen ser “empresonats, presa de preses de les transnacionals” i han de ser defensats, són referents constants, autèntics “sagraments” d’aquesta espiritualitat tan profundament lligada amb la Mare Terra.

- De tants textos poètics i profètics, en triarem només un parell que ens semblen prou significatius:

### ***Terra Amada***

*Mãe nossa e Amada,  
Banhada de chuva,  
A Terra cheirava.  
Ventre de partida.  
Rede de chegada.  
Morada perdida.  
Paixão encontrada.  
Vitória jurada.*

Creiem que aquest, entre molts altres d’en Pere, és un poema amb una capacitat de síntesi impressionant d’aquesta “Gaia” o Pacha-Mama” vivent, en el si i en la defensa de la qual vivim i morim tots/es i viu i mor apassionadament En Pere.

- Dues o tres breus cites rotundes – tot i que creiem que aquest seria un dels temes profundament estimats i viscuts i dits apassionadament per en Pere sobre els quals caldria aprofundir – en defensa de la Terra-Llibertat” de la “Terra Sem Males” de “l’illa Utopia planetària”:

- El poema "Terra nostra: Llibertat" que conjuga les dues dimensions i realitats viscudes dia a dia en la lluita per la terra i per la dignitat-llibertat des de l'àmbit local fins a l'àmbit planetari.

- "Terra de Déu, Terra dels germans" recorda en Pere amb la Campanya de la CNBB del 1986: Una campanya de ben segur empesa i preparada per en Pere juntament amb teòlegs i col·lectius indis, afro-americans, etc...

- Recordem només el cant sencer de la "Terra Sem Males" com un doble sagrament eucarístic-planetari de las Terra vivent. I nutrient. Diu en Pere cap al final de la Introducció a l'Agenda 2010 "Salvem-nos amb el Planeta": "Amb Jesús de Natzaret molts llibertaris, profetes i màrtirs ens precedeixen i ens acompanyen en aquesta marxa pel desert cap a la "Terra Sem Males". Per acabar amb aquesta afirmació rotunda: "La Pacha Mama i Gaia són vives. Cap estructura de mort podrà vèncer la Vida".

### **III. La urgent, necessària i inevitable presència de la dona en totes les estructures i processos socials i eclesials:**

• Ens permetem, com en altres moments d'aquest apartat, algunes cites més llargues. El que diu en Pere sobre la presència de la dona a Amèrica Llatina:

*"Voldria subratllar - en aquesta nota tan breu com agraïdament cordial per totes les dones que m'han acompanyat a la vida i que van recolzant solidàriament les nostres lluites i els nostres somnis - que el Tercer món, la nostra Amèrica en aquest cas, és molt particularment el món de les dones. Per al dolor i per a l'acollida, en la família i en la comunitat, en la resistència i en l'esperança. Amèrica Llatina, molt en concret, més que una Pàtria Gran és una Màtria Gran.*

*"Nicaragua madrea por todos los costados' li deia jo en aquells entranyables dies a la 'Nicaragüita' inoblidable. Per tots costats 'madrea' la nostra societat, la nostra església. En les grans causes que propugnem com a lluita i solidaritat la dona enarborava legítimament un protagonisme inqüestionable: contra la fam, per la terra, la salut i l'educació, en els processos indígenes i afroamericans; en les experiències alternatives; en les comunitats*

*eclesials..."* (Cfr. Carta Trobada "Finalment la Dona" a Carta nº 25 - juny 1998).

• La presència i aportació de les dones i de la dimensió femenina en la comunitat eclesial: En Pere ha criticat repetidament com "en l'església de Jesús, de manera molt lamentable, la dona ha estat i continua essent encara marginada, prohibida, sospitosa...". (Cfr. Carta "Finalment la dona") I encara aquestes paraules: *"Amb ànim objectiu i serè, no es pot negar que la dona continua sent fortament marginada a l'Església: en la legislació canònica, en la litúrgia, en els ministeris, a l'estructura eclesiàstica. Per a una fe i una comunitat d'aquella Bona Nova que ja no discrimina entre "jueu i grec, lliure i esclau, home i dona" aquesta discriminació de la dona a l'Església mai es podrà justificar."* (Carta de Pere Casaldàliga a Joan Pau II. Febrer del 86). I reivindica: *"...l' somiem que la dona és igual a l'home en l'Església. Home i dona fets per Déu, també per a l'Església"*. (Cfr. "El somni de Galilea, p. 145).

• Més concretament al seu propi bisbat. Com subratlla Ibone Guevara al llibre dedicat en motiu dels 80 anys "Pedro Casaldàliga. Homenaje de amigos" : *"(Pedro) reconoció la participación política, social y eclesial de las mujeres, y con ello no reforzó la equiparación de poder y de liderazgo con identidad pública masculina. Al contrario, en la Prelatura de São Félix do Araguaia muchas mujeres tomaron la delantera en las diferentes actividades sociales, pastorales y administrativas. Las mujeres irrumpieron con igualdad o casi igualdad con los Hombres en la mayoría de los Trabajos y, sobre todo, en la afirmación de los derechos humanos en sus diferentes manifestaciones. Siempre tuvieron apoyo, respeto, incentivo y reconocimiento. (...) En esa línea de alianzas y compromisos, Pedro fue igualmente uno de los pocos obispos que invitaran a mujeres para predicar retiros y cursos para todos y no se espantó con las críticas de los poderes jerárquicos a los intentos de las mujeres para repensar la tradición de Jesús y de María, e intentar hablar de Dios desde otros lugares, otros cuerpos, otros modos y otras experiencias. Se hizo hermano intentando oír con atención a las Hermanas... No abandonó la hermandad, no las criticó, no las minusvaloró, no usó de su autoridad para reprimirlas..."* (ibid. Pp.92-93-94). Així el veu Ibonne Guevara: "Un "company de camí

de les dones “convertit” a les seves causes, capacitats i possibilitats d’assumir responsabilitats re-creadores tant en tots els àmbits i responsabilitats eclesials com en tots els altres àmbits...



#### IV. El “dia a dia també femení” del bisbe Pere:

Algú es pot preguntar per què, en subratllar una espiritualitat com la del bisbe Pere amb una profunda dimensió femenina, ens posem en tot un seguit de pràctiques tant estructurals-organitzatives, denunciadores-profètiques, com en “petites pràctiques” del dia a dia. Cal que tinguem clar que una espiritualitat, la que sigui, o es viu en totes les dimensions i pràctiques del dia a dia o bé no és: pot ser una teoria, unes idees, unes estructures... però no és l’espiritualitat que informa i dóna alè a la vida de cada dia, la nodreix i se’n nodreix. Volem en aquest apartat subratllar bàsicament dos aspectes: d’una banda la tendresa d’en Pere, com una actitud – un dels aspectes que potser manca al bisbe Pere, quan en fem “un heroi” i no un profeta-germà a l’estil de Jesús – essencial en tot el seu fer diari, eclesial, social, poètic i profètic. I l’altre aspecte: el seu “tenir cura” de tot i de tots amb el seu treball i la seva atenció de cada dia.

- La seva tendresa: “(...) Pere Casaldàliga és una persona plena de tendresa. Un capellà i un bisbe ple de tendresa.”- diu Rosa Maria de Monràs (“El somni de Galilea” p. 96). Xabier Gorostiaga diu d’en Pere, després de subratllar-ne profunditat, catolicitat, universalisme pastoral, simplicitat...:

*“I voldria afegir que, com a home d’Església, en Pere és un ‘bisbe matern’. Té detalls no solament fraternals, sinó materns”* (ibid. p. 121). Només recordar com, en els seus diaris i els seus poemes, es decanten un munt de situacions de fina delicadesa acollidora – de malalts, persones derrotades per la vida, jocs amb infants, fins al convertir-se en atenta “partera” com diu ell del part de la gata de casa...

De tants i tants reconcs de poesia plens de lirisme lliurement amant de la terra, la natura, les persones i els pobles, només dues breus expressions: “*Practico la belleza inútilmente*”... I aquesta altra:

*“Procura que la Gracia y la Ternura  
Llenen de vino nuevo  
... tu ánfora de barro”.*

O aquelles paraules que “conclouen” unint-ho tot, en la més pura i evangèlica experiència mística:

*“Al final del camino me dirán:  
¿Has vivido? ¿Has amado?  
Y yo, sin decir nada,  
Abriré el corazón lleno de nombres.”*

- I ja, per acabar, una breu mirada a allò que, normalment, des d’una mirada masculina “no és important” i que els homes – i menys encara els bisbes! -, força sovint, no fem: les tasques de casa, la neteja, el rentar plats o robes, l’acollida, el preparar un cafè pel qui arriba... Tota aquesta dimensió que molts/es de nosaltres hem tingut la sort de palpar en un dia a dia detallista i atent. Ho recorda vivament Oscar Beozzo, animador pastoral, sociòleg i teòleg: “*Més tard, l’any 79, vaig ser una setmana a São Félix, a la mateixa habitació d’En Pere (...), allà em van colpir altres coses. Primer de tot, la senzillesa. Jo vaig arribar i ell va anar a preparar-me el menjar, el vaig veure rentar-se la seva roba, els estris de la cuina, treure aigua del pou, a casa seva tots feien el que solen fer les dones al Brasil...*” (Cfr. El somni de Galilea p. 119). Aquest, ho sabem prou bé, és un “dia a dia” d’en Pere repetit fins a la infinitat en la infinitat de petits gestos que són de tenir cura, de tendresa, d’experiència mística de com és el Déu Pare-Mare de tota cura, de tota tendresa, de tota masculinitat femenina i de tota feminitat masculina, del Déu-U-Trinitat, Tot/a- en – Tots/es.

## CONCLUSIÓ

---

Podem prendre com a belles i certes paraules de conclusió, unes paraules recentment dites per Óscar Beozzo que, en nom d'en Pere ha recollit el "Doctorat Honoris Causa" de la PUC de Sao Paulo:

*"Força abans de la moda feminista, i de l'atenció a les relacions de gènere equànimes i justes, a Sao Félix do Araguaia , les feines domèstiques no sobre-carregaven les germanes que vivien a la casa del bisbe, ni a altres dones de l'equip pastoral.*

*Escombrar i netejar la casa, cuinar i rentar plats i olles, rentar i planxar eren tasques compartides amb germanor entre tots i totes a la casa, sense privilegis per a uns o sobrecàrrega per a les altres.*

*Casaldàliga viu amb igual passió i coherència les grans lluites llibertàries a l'esfera econòmica, social, política i cultural que les petites-grans revolucions del quotidià, reinventat, en una societat jerarquitzada i masclista, relacions d'igualtat i fraternitat, de germanor i tendresa, "fratendresa", com li agrada inventar a Leonardo Boff, en la seva incansable cerca per donar un nom al rostre matern de Déu i a les relacions marcades per la reciprocitat i la cura, l'afecte i l'atenció entre les persones.*

*No és, doncs, estrany que tantes Maries, comares i nenes-noies , dirigents de comunitats, beates, curanderas, parteres, mares, àvies i valentes lluitadores apareguin a les pàgines dels seus diaris i en els versos de les seves poesies, al costat de Maria de Natzaret, mare de Jesús i fidel companya en la caminada del poble."*

I acabem encara amb aquell cant a la Negra Mariama de la Missa dos Quilombos, rostre del Déu-Mare constantment convertit en Força Alliberadora del seu Poble, tal i com recorda el mateix Oscar Beozzo:

*"- Mariama,  
Iya, Iya, ô,  
Mãe do Bom Senhor!*

*Maria Mulata,  
Maria daquela  
colônia favela,  
que foi Nazaré.*

*Morena legría,  
Mater dolorosa,  
Sinhá vitoriosa,  
Rosário dos pretos mistérios da Fé.*

*[...] Mucama Senhora e Mãe do Senhor*

*Canta sobre o Morro tua Profecia,  
que derruba os ricos e os grandes, Maria.*

*Ergue os submetidos, marca os renegados.  
samba na legría dos pés congregados.*

*Encoraja os gritos, acende os olhares,  
ajunta os escravos em novos Palmares.*

*Desce novamente às redes da vida  
do teu Povo Negro, Negra Aparecida!!!"*

**Joan Soler Felip  
Claretia**

*Membre de l'As. Araguaia amb el bisbe Casaldàliga*

## NOTÍCIAS DE SAO FELIX

---

### **40 anys d'ANSA**

El passat 15 d'agost, l'Associação de Educação e Assistência Social Nossa Senhora da Assunção (ANSA) va celebrar 40 anys.

ANSA, va ser fundada per la "tia Irene" i pel Bisbe Pere Casaldàliga i d'altres l'any 1974, com a instrument de solidaritat al servei

de la dignitat, dels drets i de la construcció d'una ciutadania plena dels pobles indígenes i del camperols de la regió de São Félix do Araguaia.

Actualment treballa en quatre àrees: salut comunitària, educació i ciutadania, economia solidària i medi ambient. L'organització té una base de 68 socis i compta amb un equip de 20 persones. Els seus projectes beneficien prop



de 8000 persones d'entre les més pobres i necessitats de la Regió.

Amb motiu d'aquesta commemoració es va inaugurar la Sala de Memòria de l'Associació.

Des d'aquí els volem felicitar per tot el seu treball i encoratjar a continuar endavant.

### **Aldea Marãiwatsédé (poble Xavante)**

El gener del 2013, la terra de la "fazenda" coneguda com "Suia-Missu" va ser retornada oficialment al poble Xavante però, durant tot aquest temps, els conflictes han continuat existint.

El gener del 2014 unes 40 famílies, instigades per polítics i fazendeiros de la regió, van tornar a ocupar les cases de la fazenda. Per evitar noves invasions, la justícia va ordenar la demolició de tots els edificis que s'havien anat realitzant durant aquest 50 anys d'invasió.

Però quan el poble Xavante ha tornat a les seves terres, s'ha trobat amb altres dificultats importants. Durant aquest anys d'invasió, la terra ha estat desforestada en un 70%, per això aquest mes de maig, el Ministeri Públic Federal va denunciar a 27 fazendeiros, i els va condemnar a pagar una multa per crim ambiental, amb aquests diners, es vol reforestar una àrea de 10 mil hectàries. Alguns d'aquests fazendeiros han estat detinguts, aquest agost passat, considerats els "agitadors" de tots els conflictes que s'han produït i se'ls acusa d'incitació al crim, formació de quadrilles, desobediència a la decisió judicial, invasió de terra pública, crim

ambiental i també incendi. Alguns d'aquests detinguts són Manoel Omella de Almeida, un "desembargador aposentado", Edi de Oliveira Vieira, empresari d'agronegoci, l'actual alcalde d'Alto da Boa Vista i altres persones que integren l'Associació de Productors Rurals de l'Àrea Suia Missú.

Tot i això a Marãiwatsédé, els Xavante han començat a plantar arròs, mandioca, blat de moro tradicional, "feijão xavante" i fruites i estan començant a tenir bestiar pasturant per, més endavant, tenir una font més d'aliment. També s'han construït cases al seu estil tradicional i s'estan duent a terme projectes per recuperar les llavors i els conreus tradicionals.

### **Pere Casaldàliga : Doctor Honoris Causa (PUC-SP)**

Aquest 17 de setembre passat, la Pontifícia Universitat Catòlica de São Paulo (PUC-SP) va atorgar el títol de Doctor "Honoris Causa" al Bisbe Pere Casaldàliga.

El Consell Universitari va aprovar per unanimitat la concessió d'aquest títol, per ser un referent en oposició a la dictadura militar (1964-1985) i en la lluita pels drets a la terra en la seva regió.

Com que degut al seu estat de salut, en Pere ja fa molt temps que no viatja, va demanar al seu amic, José Oscar Beozzo, coordinador general del Centre Ecumènic de Serveis a l'Evangelització i Educació Popular (Cesep), que el representés en l'atorgament del doctorat a la universitat.

## **REVISTA PERIFÈRIA**

*Amb el suport de Pere Casaldàliga i de la nostra associació, s'ha publicat el primer número de la nova revista virtual anual i gratuïta **PERIFÈRIA, Cristianisme, Postmodernitat**, Globalització ([www.revistaperiferia.org](http://www.revistaperiferia.org)) que vol ser un espai per a la reflexió i l'intercanvi per fomentar el debat filosòfic, teològic, polític i cultural.*

*Cada any oferiran un volum centrat en un tema monogràfic. El codirectors són en Jordi Corominas i Joan Albert Vicenç. Us recomanem la seva lectura.*

# PRESENTACIÓ AGENDA LLATINOAMERICANA A BARCELONA

*Us convidem a la presentació de l'Agenda Latinoamericana 2015 que porta per títol:*

## DRETS HUMANS

*a càrrec d' EUDALD VENDRELL*

Advocat. President de Justícia i Pau. Membre Fundador de l'Institut de Drets Humans de Catalunya; Autor de diferents articles sobre comentaris a Sentències del Tribunal Europeu de Drets Humans. Membre del "Grup de Juristes Roda Ventura" i d'altres col·lectius relacionats amb la defensa dels Drets Humans.



**DIA:** 20 de NOVEMBRE de 2014.

**LLOC:** AULA RONDA

Sant Pere més Alt 59 bis - Barcelona

**HORA:** 19:30 h.

Convoquen:



**Col·lectiu Ronda**  
ASSESSORIA JURÍDICA LABORAL ECONÒMICA SOCIAL



Comitè Óscar Romero

**JP**  
JUSTÍCIA I PAU

ESPEREM LA VOSTRA ASSISTÈNCIA

## MATERIALS DISPONIBLES

**Tenim a la venda:**

*Agendes Latinoamericanes 2015 i calendaris del Comitè Oscar Romero.*

**També tenim els llibres:**

*Homenaje de amigos a Pedro Casaldàliga*

*Llibre (recull de textos) dels 20 anys de l'agenda Latinoamericana.*

*L'excusa (DVD).*

**PODEU PASSAR PEL SECRETARIAT ELS DIJOUS DE 18 A 20 h.**

### ASSEMBLEA 2015

**Convoquem a l'assemblea anual de socis i sòcies de l'Associació Araguaia**

DIA: dijous 22 de gener de 2015  
HORA: 19 h.(primera convocatòria) i  
19:30 (segona convocatòria)  
LLOC: carrer Llúria 126, 3-1 de  
Barcelona.

### TROBADA 2015 DRETS HUMANS

dia 22 de març de 2015 a Cervera

*(Rebreu el programa a la propera carta,  
RESERVEU-VOS LA DATA)*

**NOTA:** Us adjuntem la butlleta de col·laboració econòmica. Agraïm molt les vostres aportacions